

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1968 ч.
ДЕКАБРЬ
4
СРЕДА
№ 283 (7825).
Өртөз 2 көп.

Ленинчи юбилейге уткуштур

Туркменияда эң аки романиер, шүлүглөдөр, тоожулар, хей кәжәлиг шилер чогадырылып, опера, балет либреттолары, хөгжүм чогааллары, чурулга уран чүлүтүнү чогааллары тургузарынын республика конкурузу чаралыгынан. Конкурсту В. И. Ленинниң төртүнчү хунуңдан бээр 100 чыл болурунга холбаштыр эрттирип турар. Ол конкурузу турскаалдыг хунге уткуштур Ленинниң идеяларын өндүрүп уткуштур, туркмен улустун экономика, культуразынын чечектелинисинин, совет кижилериниң маалык күш-ажылын чакырып, чурулга, хөгжүм чогаалдарын тургузар сорулгалыг.

Пензага «Пролетар революцияның дугайында В. И. Ленинниң өрөдиги болгаш амгы үе» деп темалыг кәжә эртен. Аңаа областниң Ленинниң номчулгалары өтөдөн. Ол номчулгаларын кижикчилери—ажыкчыларга, тускай эртемчилерге, студентилерге, тараажыларга, партия активизме Ленинградтан келген хоочун коммунистер—В. И. Ленинниң харлаазаачы чоран А. П. Парийанен, Питериниң кымыл гвардейжиги Н. С. Смирнов сактышыкчыларын чугаалап берген.

Чимкент хоорайны (Казак ССР) массалыг библиотекаларында Коммунист партияның болгаш Совет күрүениң организацикы болгаш удуруткучу амыралын, революстут ажил-чорудулазын көргүскен номчулгаларын дегелгелери ажиттыган. Дегилерлер чангына номчулгалар-биле беселалар эрттир турар. Ленинниң теория эртемизин пропагандалаарында аас журналдары турскаалтыг.

Махачкаланың Гаджиев аттыг заводунда Ленинниң лекторий тургустунган. Башкы институтунун профессорлары болгаш башкылары улуз баштыкчыны дугайында лекцияларын номчуп берип турар. ССР-ниң Эртемнер академиясынын Дагестан салбырынын эртемденнери III Интернационал аттыг артында фабриказының чехтеринде Ленинниң лекторийлер тургустунган.

Кишиневтүн кәжә ажил-агый институтунун юбилейжиги лекторийниң номчулгалары «Совет нөдөз ажил-агый эртемниң болгаш бугурулгелер практикасында Ленинниң идеяларын боттанып турары» деп темалыг. Ленин кәжә ажил-агый социалисттик бугу-биле чарттыгында болгаш хөгжүдериңге амыралын амыралын ролуңу дугайында; Кәжә ажил-агый индустриализацияны дугайында; Ленинниң теория эртемизин дегелгелеринде Ленинниң лекторийлеринде ол лекторий ажиттыган.

Астрахань хоорайны библиотекаларында ном хуннери эрттир турар. Библиотека ажилдакчылары «Ленинниң болгаларынын, сөстөрүнүн болгаш ажил-хөкөмүнүн башкылары калбарып турар», «Совет адынга чортуларын бис, салгаларын алдары болгаш чагай мөңүтү ол» деп темаларын аайы-биле литература тайылбырлазын диктанкчыларга чугаалап берип турар.

Брянск хоорайны Ата Капустов аттыг төл библиотеканың Ленинниң өрөдиги эртел тургустунган. Баштыкчынын чогаалдарын болгаш оң дугайында номдарын көргүскен дегилер «Ленин мөңгө» деп сөстөрүн улааттыр бижип көргүскен. Ленинниң өрөдиге номчулгалар Ленин дугайында беселаларын, оң чугааларын үн бижидилгелерин диктанкчыларга чугаалап берип турар.

Москвадан медээлер

Словак национал чөвүлелиң даргазынын орадакчызы Йозеф Бржик баштаан Чехословак-совет найырал ажилынын талалары Москвада чедип келген. Адалчылар бистин чуртуска ийн иделер эрттирген. Олар совет-чехословак найыралдын улустар аразынын айып эртеринин ажилында болгаш Найырал, дуалажылга дугайында керээниң 25 чыл оюун найыралдык киржип, Чехословак талаларын кези-гуннери Совет-чехословак найырал инитиелениң активчилери-биле ужуражыр.

ССРЭ биле БУДР-ниң аразында экономика талалы-биле калы ажилдакчылар улам хөгжүдериңге айтыртыларын эртем-техникниң болгаш экономика айтыртыларын талалы-биле тазакар аразынын конститутивиги совет-көйө комиссияны хураалга чугаалашкан. Эртем, техника талалы-биле күрүнне комитетинде ССРЭ-ниң болгаш БУДР-ниң аразында калы ажилдакчы талалы-биле доктаамал комиссия талаларын ээлчеглиг сессиясы болган.

Партияның Москва хоорай комитети эртем болгаш конструктор организацияларын актив ажилдакчыларын чөвүлел хураалын эрттирген. Чөвүлел хураалга «Эртем организациаларының ажилын улам чогулгалыг болдуру, улус ажил-агыйында эртем-техниканы чедипкелерин ажилдакчыларын дүргөдөр хөкөмүнүн дугайында» СЭКП ТК-ны болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалыг күсүдери талалы-биле Москваның эртем-инженер институттарын, төвөдөлгө-конструктор организацияларын ажилынын дугайында айтыртып чугаалашкан. Илеткелчи — Эртем-техника талалы-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң күрүнне комитетиниң даргазы В. А. Кириллин.

Төл аэрогидродинамика институту болуңун бежен чыл оң иделгелер турар. Москва чогулган Жуковский хоорайга ол институтта баштайгы удуруткучу, «Орус ухар чугаада өткөн» Н. Е. Жуковскийниң турскаалын тургузуп өткөдөрүнүн бугулазы болган.

(СЭТА).

Ленин болгаш төөгү эртеми

МОСКВА, декабрь 2. (СЭТА-ның морр). Бөгүн «Эртем» деп паралага черне парлап идуруткучулар «В. И. Ленин болгаш төөгү эртеми» деп номга ат салдыган. Совет төөгүчүлери, коллективтик ол ажилы баштыкчының тургустун хунуңдан бээр 100 чыл болурунга турскаалтыг.

Сурагыл төөгүчүлөр — анал

Басилий Космин № 3 АТБ бугурулгезинге слесарь-моторист болуп, 8 чыл иштинде ажилдап келген. Ол, автомобиль штифтериниң үс пасостарын септөө болгаш турарыптар харыскаалыг ажилы күсүдери турар. Мунуң бугурулгезин ээлчег нормалын 120—140 хуу күсүдери турар.

ЧУРУКТА: слесарь моторист В. Космин үс пасостун тавырыптыр тур.

В. РАЧОВСКИЙНИҢ ФОТОЗУ.

КОНСТИТУЦИЯ ХУНУНГЕ УТКУШТУР

Хуусаа бетинде

Улут-Хем районунун Жазово аттыг колхозунун саанчылары күрүнне чүт садар чыл планын бо үгө чедир 100 хуу күсүткөп. Совет конституцияның хүндүгү аки күш-ажыкчы белекти септөө, чыл төгүзүп чедир ам даа 3 тонна сүтүт садарын хүндүгүн.

Саанчылар ортузунга калбарган чарыкка Хараган сүт-бараан ферманың саанчысы М. Борзов-Нара, Омак ферманың саанчысы Т. Чавчымаа аттар тилекчелер болган.

Омак сүт-бараан ферманың коллектив СЭКП райкомунун болгаш райкукомунун фермалар аразында шилчир Бизыл туугун чаалап алган.

Д. АРАКЧАА.

Бир совхозтун нинилери

«Сүт-Хөл» совхозтун Киров салбырынын өлөндө дугайы бир хойкуу бригаданың кезигиптир Кузнецов Хөвүт олодун ажил-агый өскөдөрү элечерчелер. Ол эртен чымын 100 хойга онааштыр 100 хураганын менди камгалап алган, совхозтун мурнак хойкууларын оодурунда кирген, а эртин турган чылда 100 хой-дан-на 38 хураганын, бир баштан-на 23 кг дүктү кырып алган. Ам оң сорулгалыг болуңун ажалдакчыла хойларын менди кып ажилы алары болуп. Бичанган малчын кыптаан үе чыгып турда-ла баш буртуугаар белектелген.

Саванчыларын барлап Оор-Жан Шортантың үк ажилыга сөзүң 9 чыл чедип турар. Ол бугуңун байдак дүргүлгезин кады ажилдап турары анык эш-өргүнө күсүдери-биле дамчыдып келген.

Оор-Жан Шортан сөөлү үш чылдары болуңун саала талалы-биле көргүзүп куду-латалып келген, эртен оң бир айларда бир никеке онааштыр 1000 этр сүтүт саяп алган. Ол бугуңун хой-кып ажилдакчылар коммунисттик бугу-биле көрүлүп үлгөт-чиркөөн көргүзүп турар.

С. МОСГАА.

Чоннуң парлагга чагыдылгасы

Бай-Тайга районда 1969 чылда чыгыпкан солундарын, журналыларын иштин сакы 6500 ажил турар.

Мурнаккы колхозтун парлагку боттуу хөкөмүнүн аял, партия эке организациаларының секретарлары-биле, хой-инженер парлагга тарадыкчылары-биле эки ажилдакчыны түндүгүндө колхозга 1164 кезек солуп, сөкүлү чыгыптырган. Ол ажилда Талы, Кара-Хөл ортунак школаларында, Кызыл-Дөз 8 чыл школаларында чамдылаа аки парлаг турар.

Хой-инженер парлагга тарадыкчылар «Талы колхозтун» Найырал салбырының парлагку хөкөмүнүн парлагку ажилдакчымын Тыва АССР-ниң тарадыкчылар адалымы ажилдакчымын Салык Лу-Дары, Бай-Тайга парлагку Сыр-Дары, Шайыр, Шуйда, Кара-Хөл парлагку ажилдакчылар Дамба Ондай-оол, Прит Дамымаа болгаш өскөдөр-даа парлагга чамдылаа ажилдакчымын талалы-биле эки ажилдакчы.

Х. ШОНГУ.

Күзел турда

Петр бичегинден тура-ла мезанизатор болурун күзел көрөт. Петр Ситников «Коммунисттик орус колхозтун ажил-агыйында» мектепке, аңаа улуг иделгелер көрүлүп турар. Эртен күзүн дүжүр ажил амыралының үзүлгө оң «комбайн» кестирерге бир дүжүр киргеш, аңаа эң зарымсаалыг уластуот кестирерин дулаандырган. Ол чанамс чер чуртуларынның иделгелер аки сепкилдиз күсүдери, сөзүң дүргүндө 330 гектарын кестирип, 2700 центнер тарааны гаран колхозуна чидире чокка ажаап берген.

Анык мезанизаторун ол көргүзүп эң дээр болган. Артык баштаар чери комбайн эш Ситниковту Моск-ва—Ленинград баш турарык турга-биле шаңгалган. Ам ол техника сепкилдизге чедипкелерин ажилдап турар. О. ЧУЛДУМ-ООЛ. Кара-Хөл район.

ӨӨРҮНЧҮГ ТҮҢЕЛДЕР

Бизыл хоорай Совединиң «Тере-Хөл» колхозу алаан каш чылдар мурунда экономика талалы-биле дык кошак байдалга турган. Сөөлү үгө а чоруткан хөкөмүнүн түнелгелеринде колхозтун экономиказы көтүрүп, ажил-агый инити-биле ажилдап келген. Ону мунуң чижектерден көрүп болур.

Колхозта ажил-агыйны өңе кол, орулгалыг алыр мал ажилы болуп турар. Мынаа бо чыгы көргүзүлгө дык өөрүңчүг. Мал ажилынын продуктуларын күрүнне дугайы бүрүн күсүдериңген: 230 тонна элтин дугааган, азы план 100 хуу, 14 тонна дүктү дугааган, азы план 100 хуу болган. 1968 чылда колхозтун мал ажилында алыр орулгалыг 278 муң рубль планын турган болза, хөкөм кырында 316 муң рубль кирип алган. Шаар малдан аң хой орулган — 115 муң рубль алган.

Эртен чылдарга бодаарга, мал ажилында бо кире белек көргүзүлгелер колхоз чунуң ажилы-биле чедип алган-ны? Маңаа мал ажилында хамарыштыр ап чоруткан чамдык чартыгаларын дем-диги чугула. Хамыктын мурунда малдарын усаазын экижидер ажилы чорутуп,

эткир улаанышкынын малдарын өстүрүп агаалган. Ол чорук болуңун чогулгалыг түнелгелер берген. Оон аңгыда малдарын баш санын өстүрүп, баш-лаа узуң кичээлгелерин салган.

Малдарын оларларды черлерин оларга тааржыр аайы-биле тус-тус кылып аңгалган. Ираккы Балыктыг турган шөр малды азырап өстүрүпте тааржырын барымсаалап, колхоз төвүнче чокутулалып, Каргы, Хөл-Арты болгаш Даг-Чарык деп черлерде сайгарган. Малдын олар-белчириниң иччаар тааржырап чорук узуң ужуру дугааган болган. Азырап-тежааң ажилдакчылар, хойларын боттары-даа, чаш төлү-даа бүрүн менди болуп апарган.

Сөөккы шымыкы, дагып черге тааржыр сарык иш-каш бола малдарын Балыктыг бажыла тайгаларже оларларын идуруткен. Ол түнелгелер бола малды өлүп хойлар чорук баш-лаа кызыртыган.

Артык мал ажилынын мурнакчыларын саны өзүп турар. Малчынаарын хей кезин алган социалисттик хулаа-гелерин чедипкелерин күсүдери чугула. Хойкуу До-куу Долгар төрүүр 100 хойга онааштыр 100 хураганын,

Самдан Хертек 94 хураганын, Бады Иван биле Имам Макар олар 90-90 хураганынын менди доруктуруп алганнар. Ол хойкуулар үк черин тыва усаалыг хойларынның бир-эки-ден-не 1.3 кг чедир дүктү кырып дугааганнар. Сарык каларчылар Чамың Норба биле Ак-Аким олар 75—85 чедир сарык башаларын, ийн каларчылар Кол Сотпа, Эртен Сотпа болгаш Зинаида Чараш олар төрүүр 100 ийн онааштыр 100 ийн аналарын менди алганнар.

Малчынаарын култуураг амырал-турталга байдалын ажилдакчылар баш бир ач чугула чугула. Хойкуу, каларын, ийн-жи—ол дээр, мал ажилында эң кол кижилер-дир. Маңаа чедипкелерин чүлө оларын кызыма, шүдүргү күш-ажылын-дан хамаржыр. Олар чакыны изиниң-даа, кыптын соотун-даа барымсаалап, уйгу-лыкын бодайып ажилдап турарлар. Иччанган, оларын амыл-рал байдалын экижидер эрге-жок чугула сорулга. Колхоз бо талалы-биле чыл бугуру бот-тут ажилдарын чорутуп кел-ген. Чүлө бо чылын беин Баргынын малчынаарыга бир кызыл-бузуңу туткан, бажынар чугайлар-биле 25 тонна чугайын белектен, 3 муң ажил кубочет өттүлүр

С. ЧИГИЖИ.

«Шынын» штатан диктанк морр.

Кышкы спорт сезонун

Республиканың девискээринде кыштын кидин-түлүк үези. Нөдөз ажил-ишчилери, бугурулгелер черлериниң коллективтери беш чыл планының үшкү чылынын оналгаларын күсүдери дээш улам күженишкенин ажилдап турарлар. Күш-ажыкчы тилелерге чоннуң организацикы кидишылга ажилы улуг умур-дузалыг деп чүве билдингир. Маңаа күш-культура болгаш спорт шимчээшкенин улуг ролду ойнаар умурлуг.

Спорттун кышкы хөвирлерин — хаам болгаш коньки-биле маргылааларын — чүүл-бүрү дистанцияларга чарыштарын, массалыг кросстарын эрттирери чылдың бо үезиниң кол сорулгалыг. Нандыг-даа ажилда ышкаш, чедипкелериниң үнденини аңаа шыңгы белектелген хамаржыр.

Республиканың күш-культура болгаш спорт талалы-биле организациалары чер-черде парторганнарның хун бугу удуруткучу-биле 1967—68 чылдың кышкы сезонунда чамдык таарымчалыг ажилда ышкаш. Инити-биле чеди муң ажил кижиги хаам болгаш коньки талалы-биле районнарга база Кызылга эртен массалыг маргылааларга киришкенер. Ол-ла сезонун үзүндө спорттун бо-ла хөвирлериниң бирги, ийги-ли болгаш үшкү разрядтарының нормаларын 2200 ажил кижиги дугааган. Ылангы анык спортсменнениң ортузунга ажил чүгээр чоруттуган: 1307 кижиги хаам болгаш коньки-ниң кышкы разрядчылары болганнар.

Ынчаарга спорттун бо кышкы сезонунга баш бурдугаар белектел республикага нанаар чоруттуганын? Дорту-биле чугаалаарга бо чугула ажил республикага дык четпес чоруттуган. Бистин спорт чөвүлелинде кирген медээ бугура аларга, Кызылдың «Хуреш» стадионунда, Барыын-Хем-чик, Улут-Хем районнарның төптөринде катоктары докур-ган. А нөдөз суурларда, колхозтар, совхозтар төптөринде кышкы спорт сезонунга белектел шуут кылдырмаан деп болур. Ол ышкаш хаам, коньки баазаларын тургузуп, спорт дериг-хөкөмдөрүн септөө селир ажилдар кончук багай чоруттуган. Хаанчыларын, конькичилерин командаларын чедипкел, күсүк белектелдерин кылбаан. Кышкы спорт сезону организацикы утку болуп коллективтер шолалар, орту-мак, дээди өрөдиге черлери, бугурулгелер безин бо чугула ажилды чогуур негелдизинге чедир чорутууны республика-ның спортчөвүлелиниң (даргазы эш Н. Бөзиг) спортчу эки-тура инитилелери «Урожайны» (даргазы Н. Намусти) «Спартак» (даргазы Ю. Мыльников), чер-черде спортчу организацикы четпес ажилдакчыны түнелгелер-дир.

Спорттун кышкы сезонунга үргүлчү кирип турар коман-далар, тус-тус разрядчы спортчулардан аңгыда муң-муң кижилер амыг үеңик бо эргежок чугула хөкөмдөрүн хөжү-дап, аңаа киришпейн турар. Күш-культура болгаш спорт — коммунизм тургузучуларын күш-дөмүр талалы-биле да-дыгышкынынга, кан-кадым, омак-серген болурунга чугула чүүл болурун Коммунисттик партия болгаш Совет чазак онзаап айткан, тускай доктап, шилчирлерин үндүрүп турар. Оон чымын 1966 чылдың август СЭКП Төл Комитетиниң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң бистин чуртка күш-культураны болгаш спортту улам массалыг бол-дур дугайында тускай доктаалы болуп. Оон бээр элээн үе үе эртен. А спорттун болгаш күш-культураның чамдык коллективтерин бугу барымсаалап тургустан, оң удуруткучу-лары боттарының улуг харыскаалыг чедир билейн турарлар.

Чер-черде партия, совет болгаш көксомол, профсоюзел организациалары, а ол ышкаш, колхоз, совхозтарын удурут черлери, бугурулгелер, албан организациалар черлерин административиялар спорттун кышкы хөвирлерин чоннуң ооту-зунга массалыг болурун чогуруп кичээлгелер салбайн турар. Чамдык улуг-улуг коллективтерде күш-культура кол-лектив безин тургустууна, а бар-даа болза, бугу барымсаала-лаан организациалар болулар. Оон чизээлге, Тываның улуг үлгүлүрүнү баштайгы — аныктар колдаан Ан-Доуран хоорайны болгаш Хову-Аксы суурну кирип болур. Бо чер-лерге кышкы үгө спорт ажилын чедипкелерин чорудуп болурун бугу аргалары бар. Боду бүткен катоктарга, нанды-дагларга аныктарын массалыг чугулаазынынын, тус-тус коллективтерин аразында ийн-бүрү маргылааларын чүгө өргөзүп болула? Ындыг хөкөмдөрүн алыр болза, кышкы спорт улам-на массалыг болурунга дык дөгүлгелер болуру чугаа чок. Кызылдың улуг-улуг бугурулгелеринде спорттун массалыг болурун хөкөмдөрүн база дык чет-пес.

Кызылдың болгаш районнарның өрөдиге черлеринде — школаларда, пединститутта, училищелерде, техникумнарда күш-культура инитиелдизинге дык куду денделген. Чамдык планын маргылааларга белектел, оларга кирипкелден аңгы-да хаангыч, конькичиги массалыг үнүшүкүнери бо чылын дык четпес организациалар турар. Райондары чугаалааза Кызылга безин спорттун кышкы сезону, амыгаа чедир ажиттыкылаан оң доктарга чизип болур.

Күш-культура болгаш спорт ажилын экижидеринге над-ларын шын шилчип, таарыштыр тургузары, оларын удурут-чу мергелерин бедидери кол чүүл. Бо талалы-биле ылангы районнарның спорт чөвүлелеринде улуг четпестер бар. Ираккы Эртен, Бөүр, Току дээр ышкаш районнарның спорт чөвүлелериниң удуруткучулары чыл дүмүзүндө 2—3 удаа солчуп турары ол черлерге спортчу шимчээшкенин канчан-даа ийгир безин билдингир.

Кыштын баштайгы айы декабрь чаз эгелзэн. Үстүндө четпестерин элчип, спорттун кышкы хөвирлерин эң-не массалыг болурун агарлары ам-даа бар деп быжык-биле чугаалап болур. Бичанган Тываның спортчу, профсоюзел, ком-сомол, совет болгаш партия организациалары кышкы үгө күш-культура болгаш спорт ажилын экижидип, аңаа улам-на хей ажилчы чоннары кириштирип, бугурулгелер чоруту чедип алыры—чугула сорулга. Ону чедип алырда бар-ла аргаларын, мурлазыларын ажиллаар, районнар төптөринде, суурларда стадионнарга катоктары докурар, хаангыч чун-гулар черлерин, маңаар дистанцияларын тодаралып, хөм-чээр, хаам болгаш коньки хөвөлээр черлери хейу-биле организациалар керек.

Бистин республикага күш-культураны массалыг чоруту чедип алыры—чер-черде партия организациаларының чугу-ла сорулгалыг. Ынчанган күш-культураны кышкы хөвир-леринге бугу ажилчы чоннарың идеялык киришин чедип алыры дээр, хунуң чугула айтыры апарган. Чүлө инити күженишкени, идеялык чорук кышкы спортчу сезонун чедипкелерин хандырар.

Ажыл-ишчи керээ

Московский Маковский аттыг улустары театрының коллектив биле Москва де-мид-орунуң Москва-Сортиро-вокая локомотив депозитун коммунисттик күш-ажыл бу-дурдугезин коллектив на-шаралык керээзин чаргаш, аңаа ат салган.

Депонун демид-орукчулары В. Н. Ленинниң төртүнчү хунуңдан бээр 100 чыл болу-рунго белектелмишкан, 1970

чыдаын апрель 22-ге таар-ыштыр пассажирлер дамжа-лар талалы-биле беш чыл-лаанын күсүдериңиз. Маковский аттыг театры коллектив турскаалдыг ол хунуң ажил үнүң чам-ышкылар-биле демделээр. Ол театр бугурулгелер чериниң ажил-ишчилериниң эстетик-тиг кижизидиле ажилын чорудурун дугаалажыр.

(СЭТА).

ОТЧЁТ-СОНГУЛДАЛЫГ ХУРАЛДАР ТҮҢНӨЛДӨРӨ

Хорайнын партия эге ор-
ганизацияларын отчёт-сон-
гулдалыг хуралдар колдуунда
доосун туур. Оларга партия
эге организацияларын от-
чёттун үнөң дүргүзүндө чо-
рудун келген акылдарын
аналитет, моюн сонгаары
сорууларын тодорайлаа.

Бо чымлы о хуралдарын
хой нурууу бек идей-поли-
тиктик денелге эртен. Ху-
ралды бодамчалыг, баш бу-
рунгар шындыг белеткээр,
хуралда коммунистерни шү-
түзүңү олуктуруу чедип
алары, организациянын ажи-
лы тунеп чугалаарында
оларын иденкейг кыраа,
шынтырларын чогадым,
кыскача хураа азым,
коммунистерни санаа, шү-
түзүңүлдерин кочтун солчу-
ру отчёт-сонгулдалыг хура-
ларын кол негеден болуп
келген. Эртен хуралдарга
партия эге организацияларын
болгон партбюролар сек-
ретарыларын хой кези-
рин ажил-чорудууларын чүгөр
деп үнөлдөдү алган.

Кымылдын электростанция-
лында партия эге ор-
ганизациянын хуралында
изеткелине оң секретары
ш Григорьев бүдүрүлгөн
интиг ажилы база партия
эге организациянын ажи-
лы хандыр анализтөөн. Пар-
тия эге организациянын кол-
лективте сыйры каттыгы-
рым, бүдүрүлгө ажилын
эки түнөлдөр дөш комму-
нистерни беким харымсалта-
лыг болурун чедип ап шы-
даа. Социалист чарышты
калбартаанын, анаа пар-

тийжи удуртууга ажи-
ктенин түнөлдө кол-
лектив беким бүдүрүлгө
көргүзгөн чедип алган.

Кинофикация эртелегинде
партия эге организация-
нын секретары ш Стариков-
тун отчёт илеткелине база
коммунистерни санаада-
рына ол организациянын чо-
рудун келген ажилдарын бүгү
тала-биле анализтөө, хуралды
эки белеккө, солун эрттер-
ген. Чонга кино көргүзгөн
экижидериче уттанган хем-
чегерин чорутарында кол-
лективте организация, ком-
мунистерге берген партия-
лык даялаарын доктаамал кон-
трольдап, хураа алган шын-
тырларын күсөлдөп мур-
чукутупкан экижөөн.

Ш Стариков партия эге
организациянын секретары
бир дугар чыл ажил-
даан болза-даа, ол хураа-
да эки күсөлдөр-биле кады
марксизм-ленинизмдин үнө-
синерин өрөөңгүр политшко-
лаа ийи чыл улаштыр че-
дишкенин пропагандастөө
келгенин демдегээр херек.
Коммунист эштер Шербаков,
Успенская боттарың сана-
лыкта ш Стариковтун эки
ажылдаан, комсомол, проф-
союз организацияларын
ажылдаа оң доктаамал ду-
лаалын келгенин, соолук үе-
де ол организацияларын
ажылды ээсөн экижөөн де-
мдегээр.

Тараа продуктуларын
сайгарыла баазада парт-
бюроуну (секретары ш Не-
делин) отчёт-изеткелине ба-
ла-ла бүдүрүлгөн болгон
партбюроун ажилын бүгү

тала-биле анализтөө, чедер,
чотпестерин илеретип, хура-
лды эки белеккөдөгү эрттерген.
Партбюро бүдүрүлгө айтыр-
ганын улагу кичээңгөй са-
лып келгенин түнөлдө
сайгарыла баазада улетпур
продуктуларын саарынын 9
ай планын 105,8 хуу күсөдип,
продуктуларын бот-үзсөн
чингедип, пландан дашкаар
18 муң рубльдин оруугаын
алган. Ылангыл коммунист
эш Ярымов удурткан
дээрбе коллектив база ту-
дугулар коллектив эки
көргүзгөн чедип алган.

Чымлы планы апрель айда
алзон улактаган тура-даа, ту-
дугуларын бүгү күнү мобил-
ластап турган, 9 айларда
наптаа туудушкунуу планын
103 хуу күсөтөп. Бо
чымлы 2 чаа тараа складын
ажылдаа кирип, чоокку
хуверде үшкү складтын ту-
дуу доозар деп турар. Манай
ылда туудуку коммунистер
нын авангарды ролдуу бол-
гон хурал сепил хам-
чышкын-биле демдегээр.

Отчёттун үнөң дүргүзүндө
партия хуралдарын ай сана-
ла доктаамал эрттерген, поли-
тиктик өрөөңдөгө улагу кич-
ээңгөй салып, хуралдарын
солун эрттерген, ажил-ажи-
лы эки шынтырларын хураа
ап, оларын боттук күсөлдө-
өн хандыр келгенин сана-
ла бергенин демдегээр.

В. И. Ленинни төрттүң-
дө 100 чыл болурунда беле-
к-биле холбаштыр партбю-
роу бо чымлы этегинде по-
лит-массалыг ажилдын пер-
спективтиг планын чогадып
кылган, партия хуралында

бадылааш, бо талаа-биле
чамдык ажилдарын чорудуп
турар.

Республика эмнегезинин
партбюроу (секретары ш
Дикунунов) база дээр ажил-
дыларын олдурууга сана-
дып келген. Партбюро комму-
нистерни болгон партия ке-
жигүнү эвестерин идей-поли-
тиктик кичизидилгезинче
улагу кичээңгөй салып келген.
Чонга көргүзүп турар эмне-
ге-профилантиктат дузаны,
ларг кичилерин эчеп,
ажарынын шынары болгон
кузурткан экижидериче
улашкан хемчегерин чорут-
кан партиянын чоруткан то-
дорай ролду ейнаанын сана-
ла берген коммунистер то-
дорай демдегээр.

Эмнегезинин бүгү-ле кол-
лективте бүдүрүлгө күш-
ажыл дөш шимчөөнчиге
идеңкейг кирип келген. Оң
интигиде 158 кичи комму-
нист күш-ажылдын план-
дычылары деп атты. 7 сал-
быр коммунист күш-ажыл-
дын салбыры деп хуңдууга
атты эдилеп турар.

Партия хуралдары база-ла
үргүчү ай санаында эрпип,
оларын иштинде ажил ху-
ралдарын колдуу чорудуп,
оларга эмнеге-профилантик-
тат, агит-массалыг болгон
өскө-даа чүгү-бүр айтыр-
ганын чугалаа келген. Партия
хуралдарында хураа
ап, оларын боттук күсөлдө-
өн хандыр келгенин сана-
ла бергенин демдегээр.

В. И. Ленинни төрттүң-
дө 100 чыл болурунда беле-
к-биле холбаштыр партбю-
роу бо чымлы этегинде по-
лит-массалыг ажилдын пер-
спективтиг планын чогадып
кылган, партия хуралында

нын, хандырла-сайгарыла
эртелегинин, столалар бол-
гон ресторанир трезини,
эртен-инчиге институту-
лун, № 7 школанын, рула
эртелегинин, ном үндүр
черин партия эге организа-
циянын отчёт-сонгулдалыг
хуралдарга эки белеккө,
оларны организация беким
денелге эрттергенин база
демдегээр херек. Ол партия
организацияларын партия-
нын иштин ажилы, оң ар-
га-методтары экижип, бүдү-
руге болгон хой-интиг
ажылдын бүгү талааларында
коммунистерни санаады у-
лаштыр келген болгон.

Ынчалза-даа хуралдын бү-
гү-ле партия организацияла-
рында партиянын иштин
ажыл чогур негеденгө
дүңгүр турар деп болбас.
Чымлы организацияларда
коммунистерни иденкейг ку-
ду, коллективтин ажилды-
нын чугулаа айтырларын
шынтырларын олар багы
кирип турары хурун чедип.
Чамдык коммунистер даан-
ган партиянын хураагезерин
молдуу-калдык күсөдип, а
бир чамдыктары харын-да
даалта беин чоо бооп, бот-
тарын интиг база политиктиг
балин бекимдеринче сатып
салбай турар чүгүлөр бар.

Сүт заводунун партия ор-
ганизациянын ол көрөөнчиге
Ында коммунистерни саны
хой эвес. Ынчалза-даа ком-
мунистер бүдүрүлгө мур-
нагы ролон көргүлөй турар,
а чамдык коммунистер
күш-ажылдын сагылта-чуру-
му үрөп, арагалар, партиянын
даалталарын багыт күсөдип

турганын, коллективте бүдү-
ругезин мурнакчылар бар
тура-ла, оларын партиянын
хураагезинин кирип алып
талаа-биле чогур кичизиди-
лгө ажилын чорутуу ийи
келгенин отчёт илеткеге болгон
коммунистер санаада-
рында чедип-биле шүтүмчүлөң.

Үш совхозта, 1 колхозта
парторганизациялар база хо-
райнын партия организация-
лында хаммааркып турар.
Оларын интигден «Суккан»
совхозтун партия организа-
циянын четпес ажилдаан
ини демдегээр аргакон.

Партбюроун кезигүнү ш
Котосов партбюроун сек-
ретары ш Салыгин бүдүрүл-
гө айтырларын шынтырла-
рыне кочтун кошма кыраа
туураын кочтун ийи шүтү-
мчүлөң. Политбюрога багыт
ажылды кочтун багыт чорудуп,
хой-интиг партия организа-
цияларын хоорук ажилдан
туураын, оң уламын
комсомол комитетте, херөөн-
чегер чөүлөң, ууусу кон-
трольдуу болуп, эш-хурунун
суду багыт ажилдан турганын
коммунист эш Кенеп чуга-
лаан. Малчынарга лекция-
ларын кочтун ховар номчуп
турган. Бо ажилга мыла
ажылдан турар тускай эрте-
минин харуа туураан. Оң
интиг бир көз четпес чүлү
партбюроу биле совхозтун ди-
рекциянын аразында хура-
мылаа кочкан турган. Парт-
бюроун ажилында мындыг
улагу четпестерин урун эш
Салыгин партбюроун сек-
ретарына сонгулаан.

Салдыг министрствозунун
салдыг баазаын бүдүрүлгө

ооалгаларын күсөдир тава-
ры-биле чүгөр дортуугарын
чедип алган. Ынчалза-даа бу-
дүруге планларын күсөлдө-
лгө коммунистерни кыр-
жалгезин четпес турганын,
партия хуралдарын доктаамал
чорутуу ийи келгенинде чам-
дык чугулаа айтырларын му-
накчыларын шынтырла-
рыне кочтун кошма кыраа
туура-ла, Уставга хаммын,
мыла 5 кичи составтыг пар-
тия бюроун сонган. Чыры-
дышкын министрствозунун
партия организациязы (сек-
ретары ш Ташташнов) багыт
белеккөдөгү урунган, ху-
раа этелегинин мурнуна чам-
дык бадылааштын белеккө-
нө биле хандык белең эвес
болгонунда хуралды 30 ми-
нута сонгарташкан.

Партия эге организацияла-
рында отчёттар болгон сон-
гулдалар-партиянын ажил-
дында политиктиг улагу бо-
лушкуну болуп. Оң чедип-
шынтыр эрттерген партия эге
организацияларын ажил-
чорудууга улам көдүр
болгон моюн сонгаар айткан
четпестерин чылдар хемчег-
лерин ап чорудары эртежок
чугула.

С. КУДАЖИ,
СЭКП Кызыл хооронун
секретары.

бөинден отчёт-сонгулдалыг
хуралдар шүтүт үзгөн тава-
рыла турбаа-даа болза, ху-
ралдарын айткан хурун
сонгарташкан таваарылар
революцияны көргөзгөчлөр
эволюцияны (2 катан). № 3
профессионал-техниктиг учи-
лищенин (3 катан). Дөдө
судтун, Салдыг министрствозу-
нун, № 3 АТБ-нин, «Тыва-
нын ажилдары» солунун
редакциянын партия ор-
ганизацияларында болгон.

Отчёт-сонгулдалыг хуралдар
эртти туур үеде чамдык чер-
лерге мындыг хамдышкын-
нар база турган: № 2 школа-
да парторганизациянын үбү-
дүлө 14 коммунист бар
тура-ла, Уставга хаммын,
мыла 5 кичи составтыг пар-
тия бюроун сонган. Чыры-
дышкын министрствозунун
партия организациязы (сек-
ретары ш Ташташнов) багыт
белеккөдөгү урунган, ху-
раа этелегинин мурнуна чам-
дык бадылааштын белеккө-
нө биле хандык белең эвес
болгонунда хуралды 30 ми-
нута сонгарташкан.

Хертек Мадырович Кап-
тык-оол-биле ийиле Дам-
сы-Аким суурдан Алам хемия
өрү хамтымыс. Кышкы дон
оруткун сойга, тайгыра-даа
ажок. Ол аразында агаарын
байдалы чүдөрөп, харыг
шурган ажидаалып кел-
ди. Мурнуун көргө чү-
даа көзүбөс: чүгө хар-дүвү
агараннар. Ыштар башта-
ры колдаан, аяа бору улап
турган-да чүгө. Чер бөлбөс
кижи болза, доран-ла азар
хире. Ол-ла хар-дүвүе шыаы
шаптыр чоралып, шыла ке-
жөөнчиге апаралган. Бүрө-
де бир кыштыга арай боорда
чедип калдык. Ол болза «Ка-
ра-Хол» холостун хоочун
малчыны Хертек Олан Дам-
баевичинин аалы болду.

Мындыг хат-шуурганда хой-
ну өдөктөн кайын үндүргөн
боор кылдыр болгон, өдөктө
эрий көргүлөдү: чүгү-даа
чок, мркым-шымшын. «Азы
кажаалат алган арай бе?» Ол
аразында аал чамында кал
өздөдөн бир кижини бараан-
гы көстүп, иденке чокшуну-
лап кел чор. Оң соолдан ка-
ра-шаар апарган хойлар шү-
жүп кел чорлар. Каларын хой-
ларын чаа кирип кел чоран-
ын ол шыааган.

— Бо хат-шуурганга тоона-
ын болзаар, Олан Дамбаев
боду хон каларын чоран
болгай аан-деп, экижип
иле аравыста чугалаа кып
турувуста, хойну өдөккө че-
дип келзе-де, Олан эвес, а оң
кадайы Хертек Номчулаева
болду.

— Бо хат, соокта шыдаар-
ла-дыр силер ала-деп, оон
айтырдым.

— Ам калчар, хат-шуурган
даш олурар арга бар эвес.
Хойну малы аптай бээр-ле
болгай-дөш. Хертек Номчу-
лаева, улап турган шуурган.
мы-даа тоона чүгө деп, ху-
лүмүзү тур оң. Оң арын-
шарын соокка көчүгө дон-
га шынч хон харын аяп
кирип, хурере берген. Калары
тур доругай кара, шыааган-
да өөрүшкү-маңнаа аажок.

Хойжуусу үр-даа саалаган,
өдөн алаа улагу үнүлө кел-
ген оолдарында жоманда бер-
ген.

— Хойларын дүгүдө чаш
хар шутула берген-дир, оол-
дарын. Олар ам даштыга ту-
ра болза, шыагынын донга
бээр, дон ол шеден кажаа-
дыр дон сүрүнөр. Кажаа-
лаптарга, дүгүдө хар эреш,
куттай бээр. Шымданар!

Бүрүнчү Арга-Баары ша-
лаанда-ла-ла улагу кыш-

СЭКП ТК-НЫҢ ОКТЯБРЬ ПЛЕНУМУНУН ШИИТПИРЛЕРИН АМЫДЫРАЛГА

КАРА-ХӨЛДҮН ХОЙЖУЗУ

таг чер. Анаа эрти үеде бай-
лар чурттап, малын оларды-
лар турган. Элек эки олар-
ды, кышкы-чалуу ол чер ам
бүдүлгө чыгып — колхозчу
малчыларын тургаа апар-
ган. Ында чурттап чыгып
батынын, эки кылааларын
тукулаан, сипегин, нотаан
сууны өдөккө эчеп сарва-
тап кал.

Малчымыс хон кажаа-
лап калып, өдөккө чып ал-
чылган, кемпеп олурар
аразында, чугалаа кып бер-
дыс.

— Олан Дамбаевч кай
барган?

— Шагда-ла Москвада чо-
рукан-деп, ол допту ха-
рылаа.

Мен улам-ла маламдам:

— Москва чоруткан о бе?

— Абакан — Москва — Ленин-
град чорур халас бижики
колхозтан алган, турнеп
чоруккан кичи шыааган. Эки
малчы дөш чорукканы
ол чүгө ийиле.

Хертек Номчулаева хойла-
рын хат-шуурганда боду ха-
ларын чоранын ол чүгө-дир. Ол
ажылдан турла шыаа-ла
эр кижилерден тулаң чок. Ту-
дугур, кашагай деп чүгөсө
келерге-ле. Көрүп турган ки-
жи кайтай бээр. Артында чу-
гө-сооткур. Ындыг эр ки-
жи чакаан-даа малын ка-
йын шыаа боду.

Олан-даа, оон кадайы Кы-
мыш-даа ажилга кочтун кы-
мыак улус. Олар ам колхоз-
тун малын малдаш, чоң чыл-
дын вүрүн көрүп турар. Бо
ченин дүргүзүндө үргүчү
маңдаш, шыааган келген.
Көргүзү чыл бүрү-ле беким
туура.

Хертек боттарынын мал-
тын ажилдарын эки бажы-
да ошкү каларындаан эге-
лээ. Ынчан 1950 чымлың эре-
ин турган. Ол үеде мал ка-
ларында арга-дуржууга-даа
чок турган. Ынчалзаа кий
чыл иштинде ошкү каларган,
боттарынын ажилга кызы-
мак шүдүргүзүп көргүзүп, те-
рүүр 100 ошкү оонаштыр 102
анайларын менди доруктур-
ганнар.

Колхоз баштар чери анык
малчыларын ук ажилында

мыакшылыгын билгеш, олар-
га хой малдыр деп шын-
тырлаан. Онда биле Кымыш
ам чеди чыл улаштыр хой ка-
ларын турар. Ол аразында
оларын ат-сураа чүгө тө-
рөөн колхозунга эвес, харын
оң өскө-даа черлерге баш-
дыгыр апарган.

Кыштадан репортаж

Олан Дамбаевч бо чымлы
төрүр 303 хойдан 308 хура-
ганын менди доруктурган. Ук
чер уксалып хойларын
бирөөнден-не 2,2 кг дүктү
кырып дуузаган. Ак сепил-
диг ол кижилердин эки ажи-
лы чүгө оң-биле кызыгар-
латтымын. Олар боттары-
нын күжү-биле 29 тонна си-
генин белеккө, оң оң то-
нааын кыштаада чедип
алган, а артык сараттары
мыак эвесе, өдөктөн-не ба-
раам көстүп турар. Ындыг
кымыак, кежө кижилерге
кыш көргүчү эвес болбай
ан. Ындыг кижилер мады
өстүр азыран-даа турбай
канчар.

Хертек мал кадарын кел-
ген 8 чылдарын дүргүзү-
нда төрөп колхозунга 1870
элект баш хураганын. 4
тонна ажил дүктү берген. Ы-
нчанш оларын колхозчулар-
нын хуңдулөп, мактап турары
чөптү.

...Биче када үзүктөй бер-
ген чуганын Хертек Номчу-
лаева база натаа эгелед:

Хойларын чыл хой-
аан кемпеп эгелей берген.
Дөдөбү, аяаар айлаа оол-
лашкын колдуула доосур.
Каларын кичил ажилын
эке чымштыр болгон ха-
рымсалгалыг үең улаас эге-
лээр. Ынчалза-даа бис анаа
бүрүн белең бис.

— А хойларын оон шыла
орабдыр, чаксар, хой дү-
гузу улаа, чымлы келгенде
оолдады болурун аргам
чок турган бе?— деп, Хертек
Мадырович хойжунда айтты.
Айтыр каларында эд-
дептин мыаа сагыдырманы
ол ийиле, Хертек Номчулаев

на арай хулузүрү аарак та-
йылдырды:

— Ынчар кымы ап болур
арга бар болбайн аан. Ынчал-
за-даа ол ажил чок. Арталы-
ла болза, хойларын кадары-
ялар айлаар, харын оон-
даа эрте оолдарга улам-на
ажыктыг болур. Ынчан хой

Бис малчынын куржуга-
была бадылаашкан ол та-
йылдырыг каттымыс. Хой-
хой малчыларын дү-
жугулаа оңу шыаа-ла ба-
дытаан.

— Хой оолдарыныга ба-
леткенин кадыгы?— деп,
айтырдым.

— Бүрүн белең бис—деп,
Хертек Номчулаева бүдүр-
гөдү харымды. — Хураган
кирип чыгып кажаалар бар,
мал чени белең. Хураган
алаганга төгөр 20 тонна хой-
гө өдөктө болуп алган бис.
Ам чүгө дуулаакчылар херек
алаар.

Элөөн болганда, Хертек
Номчулаева арай-ла хому-
даан аянын мылаа диде:

— Кыштагыстың олар
делем, оңу эки-ле харын.
Сигенин база четчир, Чан-
гыс-ла четпес чүгө сут чогу.

Бис малчынын куржуга-
была бадылаашкан ол та-
йылдырыг каттымыс. Хой-
хой малчыларын дү-
жугулаа оңу шыаа-ла ба-
дытаан.

— Хой оолдарыныга ба-
леткенин кадыгы?— деп,
айтырдым.

— Бүрүн белең бис—деп,
Хертек Номчулаева бүдүр-
гөдү харымды. — Хураган
кирип чыгып кажаалар бар,
мал чени белең. Хураган
алаганга төгөр 20 тонна хой-
гө өдөктө болуп алган бис.
Ам чүгө дуулаакчылар херек
алаар.

Элөөн болганда, Хертек
Номчулаева арай-ла хому-
даан аянын мылаа диде:

— Кыштагыстың олар
делем, оңу эки-ле харын.
Сигенин база четчир, Чан-
гыс-ла четпес чүгө сут чогу.

Малчы-биле бастың чуга-
ламыздык дика орагга че-
дир үргүчүлөң. СЭКП ТК-
нын чоокта чаа болуп эртен
Пленумунун шынтырларын
дугайында бодуну бодалы-
да, көдө ажил-агын болуп
мыай хөңдүр дугайында
партиянын сатып салышкы-
нын көдө ажил-ишлерин
чаа-чаа ажил-херектерге со-
рук кирип турарынын ду-
гайында, башкы Ленинни
төрүтүгүн хуңдулөп бээр
100 чымлыга төлөптур жура-
жыр дөш арган хулаагезе-
рин-даа Хертек Номчулаева
тодорай чугалады.

Бис оон мыай орууусу улам-
чалап чоруккан бис.

А. АДЫГБАЙ.

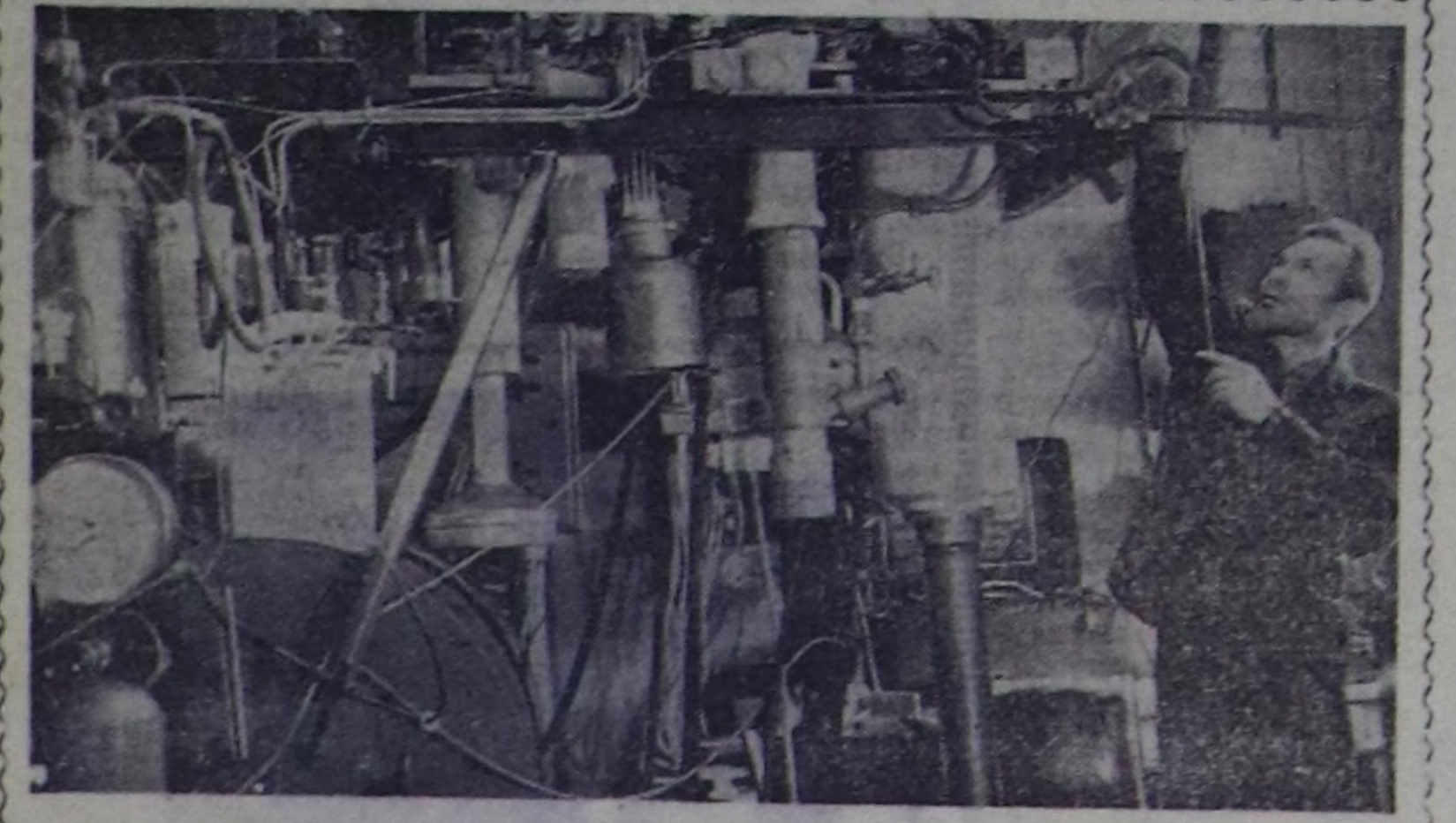
Анна Никитича Бузунова Кымылдын сүт заводунда
ажылдан турар. Оң кылып турар ажилы бодуң-даа болза,
харымсалгалыг болгон чымшынты.

Сүт заводунга хой бүрү-ле 10-10 тонна сүтү ажилдап
кылып турар. Оларын саалааларга чүс-чүс бидиңар
болгон өскө-даа саалаар херек. Чогуң-на оларын Анна Ни-
китича чур турар. Сүт кудар саалаалар тергип аныг кыл-
дыр чүп апаар. Оларын баштай буса, оон соонда аныг
сугга чугаган, кургадыр. Чугаган бидиңар ооаландыр
салдынын турар.

ЧУРУКТА: А. Бузунова ажилда турар.
С. ФЕОКТИСТОВТУҢ ФОТОЗУ.

Василий Никитович Логачев «Сельхозтехника» Танды
катыжышынында ам оң ажил чыл моторист ажилдан
турар. Ол коллективте дүргүзүлгө болгон мурнак кичи-
жидерин бирөөн. Василий Никитович ажилын график ба-
рымалап чорутушкан, хуңде ийи норманы күсөдип кел-
ген. Оңу кады ажилдан турар өөр хуңдулээр, анаа элээр.
ЧУРУКТА: Василий Никитович Логачев ажил чедип.
В. МОЛЬБИННИҢ ФОТОЗУ.

ДУБНА (МОСКВА ОБЛАСТЬ). Ядролуг
шынчылаар чорудар каттышкан инсти-
туттун ажилчылары эң соок темпе-
ратура алырын чыга аргам ажилыт.

Физика-математика эртемдеринин ка-
дыда Б. С. Неганов удурткан болуу
ажылдагылар азы-бүрү бүдөмдөрүн
соодар чаа тургузууга кылган. Ол тургу-
зуг калың-даа бүдөмдөрдө шыа соодар
арганы берип турар.

Бо ажилдын түнөлдө принципалдыг
ужур-дузалыг. Оңу беким энергияларын

негизинчигерин шынчылаарыг болгон
техникада ажилдар апаар.

Физика-математика эртемдеринин ка-
дыда Б. С. Неганов удурткан болуу
ажылдагылар азы-бүрү бүдөмдөрүн
соодар чаа тургузууга кылган. Ол тургу-
зуг калың-даа бүдөмдөрдө шыа соодар
арганы берип турар.

ЧУРУКТА: Б. С. Неганов чаа тургузуу-
нун чамында тур.

Ю. ТУМАВОВТУҢ ФОТОЗУ.
СЭТА-НЫҢ ФОТОХРОНИКАЗЫ.

Беш чымлың үшкү чым-
лың планын ооалгаларын
хуруа бекимде күсөдүр бол-
гон улагу башкымыс В. И.
Ленинни төрттүңүн хуңду-
лөп бээр 100 чыл оонга тө-
лөптур журажыр дөш ка-
ларган бүгү улустун социа-
листтик чарымына киришкөп,
«Сүт-Хол» совхозтун ажи-
лы чүгө чымлы багыт
эвесе түнөлдөрүн чедип ал-
ганнар.

Күрүңгө эйт, тараа, дүк са-
дарынын чыл планларын ху-
саа бетинде ажил күсөтөп.
Бо чедипкинерин чедип
аларында боттарынын күш-
ажылы үдү-хуруун кыры-
ген коллективтер болгон аг-
гы-агы мурнакчылар көүдө-
лөп турары өөрүчү. Ак-Шы-
тын коммунист күш-ажыл
фермазын оң аялар дүргүзү-
ндө бир инкентен-не 1732 кг
сүтү саап ап, районун дээр-
е ажилдыг фермаларын
санында кирип турар. Оң ая-
лар дүргүзүндө саар инек
бүрүндөн саанчы Ондар Ко-
пек 1889 кг сүтү саап ап,
саанчылар ортуңунга калбар-
ган социалист чарыштын
тилекчиге болгон.

Алдан-Мадыр салбыр тө-
рүр чүс хойдан-на 93, Ин-
кип—92, а совхоз—87 хура-
ганын камгалап алган. Соор-
нуу хойжу бригадамы 100
хойдан-на 92 хураганын, бир
хойдан-на 21 кг дүктү, Чо-
дураалы-Саймырчын болгон
Шекспирин хойжу бригада-
лары хой хойдан-на 93—94
хураганын менди камгалап
алганы эки түнөлдө болур.

Хойжулардан 16 кичи чүс
хойдан-на 100-тен 119 чедир
хураганын алган. Оларын
терганын Ооржак Дорж
119, Ооржак Дамба-Начар
112, Самбыл-Норбу 110, Оор-
жак Сүрүччэн 109 хураганын
ны тус-тууанда камгалап ал-
ганнар. Алды-Инкенин ошкү
бригады 100 өшкүден-не
97, совхоз—90 аянын алган.

Социалист чарыштын улам
калбартап, мурнакчыларын
дүргүзүлгө нөдөлдөрү та-
лаа-биле ээсөн ажилдарын
совхозта партию болгон
салбырларда партия ор-
ганизациялар чорудуп турар.
Социалист чарыштын түнө-
лдө партию ажилын ка-
митет-биле кады квартал са-
нында үдүлүп, мурнакчы-
ларын шыаган-мактап турар.

Тилекчи болгон бригадалар-
га, фермаларга, салбырларга
тураскалгар, Күш-ажыл
аларын тутуп совхоз то-
вула көдүрүп турар. Ак-
Даштын, Сарыг-Булуунун
сүт-бараан фермаларына,
Шаттын болгон Ору-Шелдүн
хойжу бригадаларына ком-
мунист күш-ажылдын кол-
лективтер деп беким аттарын
тыккан. Ынчалза-даа мал
ажылдаа хой четпестер ба-
рын айтыр херек.

Сарыг-Булуун болгон Орта-
Тал сүт-бараан фермалары-
нын олар-бечирин болгон хан-
дырыла талаа-биле мыла-
дыр чүгөсө чок. Оларын
ажылдын түнөлдө көргө

«ӨӨРЕНИП ӨӨРЕН»

Кызылда ан-даа бысканна-вышаан, а Сарыг-Септе хар ийылында чаапкан. Дүктөгү, хөөн дег чымчан, үлдүгөй харнын кыры-биле шанактыг айттыг кийилер ынаар-мынаар халдып чоруп, тайгада суур-нун ийленчек аяңында шолочылар, бичири чаштар каткы-хөлүгү чунгулаан тур. Харлык дегемнерин арыг агаарында селгүстөп чоруур-га, магалым!

Бажымыдан үнүп келдим. Баштайгы хар чап туруу-дээм шүлүк адууларга сэг-шкит баттары-ла кирип кээп, сөгкит-сагышты туттумаа өрүшү-биле хөлгөдө бээр.

Суур кыдындагы ыдыг, а Сарыг-Септин № 2 ортумак шолочынын харимини иш-тарын кирип келиримге, хаак-тарын туткан, спортчу хөлгө-лүгү бөлүк шолочылар сугулу чон оюн-баштаанга кээп, күш култура иччилерине үнүп чоруу-туптар.

Кичээлдер эгелей берген. Башкыларын тайылбыры, өөр-нөкчөлөрүн харымдары шолочыны коридорунга дым-налып кээп турду. Ынчалдаа көрүндөдө ырмыжым.

«Өөрөнип өөрөн» деп эгезин көсүкү, чараш кылдыр бичип каан болотенге кичээлгеин хаара тура берди. Ында совет башкылар эртемниин кол-көл принциптерин, шолочылар-нын этикасынын болгаш эсте-тизисинин кол-көл негеделери билдирген, таба бичээм болду. Шолочыны канчуг эки өөрөдөлгөй, чурунуг өөрө-ничиликтерин чуруттарын азып, аттарын бичип көргө-көн хүндүлөп самбыраан оң-биле кона асман. Тергилерин аттарын номчуй бердим: тоскулассы Олег Одумачи, алдынкыласы Саха Нуулар, дертуклассы Аля Адымачи, ийгиликласы Роза Иргит, бир-гилассы Таяна Чаш-оол...

Школа директору Алексей Оширович Антонов чапарда менээ мында деп чугаалады: — Бистин шолочысы интер-наттыг, районда чүгө чагыс ыдыг шолча, аңаа колдуунда малчынар уруулары өөрөнү. Амгы үдө 250 ички күрүне-нин долу хандырылганды өөрөнүп, чурттап турар. Тыва школа. Орус дыл башкыы Галина Яковлевна Сайгуткина, физика башкыы Владимир Гаврилович Назимов ышаш, удурутур класстарынын чус хуу өөрөдөлгөй болурун чадып ап, шолочыны хей-ни-

ти ажылынга идепкөйгү ки-рип турар башкылар бар. Ин-тернаттыг эргелечкии жинак-да Васильева Листнова ук интернатта он бир чыл ажыг ажалдап, интернатчыларны ээлде-эилең ажаап, оларнын ада-мелери-биле харылзааны донтаамал тууду турар.

Жинада Васильева ада-мелер, «Ленинчи орун» колхоз-тун хойжулары Пар-оол, Бил-кен, «Кызыл туң» колхозтук малчынары Сеңгичен, Блуге оларнын шолоча үргүлчү кээп, урууларынын канчаар өөрөнүп, чурттап турарын хей-пур турарында сеткил ханып чугаалады.

Эге классчыларга хостуг шактарында ойнаар ойнаар-тар бар болгаш оларны ча-раш ойнаарга, дээралыга болгаш чурулгага өөрөдөп тур-ар, а үстүнкыласчыларга слесарь, чазыкчы, чурук тырттар, кино көргүзүр, тө-рөз чөйрөн өөрөнү, домбод-ствө бөлүмнери донтаамал ажалдап келген. Тематиктиг негиздерин база эрттирип тур-ар. Чокота чээ эрттирген «Со-вет Эвилелиниң хамаатызы мен» деп тематиктиг негизге массалык оюн-тоглааны ор-ганизастан, Люда Дармага, Вера Нолга болгаш өскөдөргө-дээ паспорттарын тыысыкан.

Интернатчылар боттары тускай клубтук. Тоскулассы Вера Нол ону эргелечки-леп, култура-массалыг ажал-дары эрестиг удурутуп келген. Ында киномеханик сескиласс-

чы Серёжа Тинимей база эки ажалдап турар.

Сарыг-Септин № 2 тыва ор-тумак шолочынын өөрөнүмчө-лөрү кызыл-даа чорозада, бот-боттары-биле болгаш улуг, биче кийилер-биле мендиги-ни эртип, ээлде-эилең чуга-лаанып чоруулар. «Өөрө-ни өөрөн» деп болотенгеин негеделери оларнын чурттал-ганын чачкылы апарганын бир таба херечини ында.

Кээ-Хеминиң даглар аразы-нда, хемнер иштинде, эрт-сын-нар аразында чаштынып чы-

дар ыран, дегем оларларында малчынарын уруулары чы-рык, дегем шолоча өөрөнүп, арыг-сылыг, чыгыг интернат-та чурттап турар.

Д. АНАЙ-ООЛ.

ЧУРУНТАРДА: (азаанда чу-рунта) 3. Листова бөлүк ки-мизиттеринери-биле нады. Устүндө чуртта: орус дыл башкыы Г. Я. Сайгуткина кичээл эрттирип турары. Ал-дынкыласы С. Маспик-оол харылап тур.

Авторнун фотолары.

Каш-ла чыл бурунгаар ыраккы Токунун чурттакчы-ларын чөйрөсүнө клубтар, кызыл-өтлөр улус чымбас, кургуч чыгыг тургулаар тур-ган. Оюн-тоглаа, концерт, кино хонар үнөр, лекция, беседа кылган кичи көзүбөс тургал. Бо хүнерде районда 200 олурутту култура бажыны. 30 кээдэ клуб, 7 библиотека, 8 кино чүдөрүр чөр болгаш көр-көчүр чоруур кино, бир кы-зыл-өт ажалдап турар. Кул-туранын ол одагалары чангыс-даа хүн курут турбас. Ол ду-гайын ноябрь 20-де район тө-вүгө болуп эртен култура ажалдакчыларын чөвүдө хураанын районун култура калдынын эргелечкии Д. В. Байыр-оол илеткен.

Дөшпөгөйгү кичи төрө-төгөйниң улуг баштыкчыы В. И. Лешинский төрттүгө-нинде бээр 100 чыл оюнга утуктуур хүлээп алган чыл чыл панын күрөдөп дөш бөгү күштү мөңгөзгө талаш-была улуг харысала район-нун култура ажалдакчыла-рыннун мурунда туруп турар. Лениниң комсомолун 50 чы-лында тураскааткан ажалдар-нын дөгөргө кызыл догу-нун ада-биле чоруп келген.

Соолуг үдө районда култу-ра одагалары, библиотекалар партиянын, комсомолдун бол-гаш аравиниң оочуналары-биле ужуражышкын негизде-рин, диспуттарын, лекция болгаш беседаларын эрттирип турар апарган. Комсомолдун чартык күш чыгында турас-кааткан комсомолчулардын күрөдөсү дөш район конкүрузу ол байырдалды демгелдер эрттирип турган хүнерде адурут байырдалды байдалга эркен. Суурларга

УЛАМ СЕРГЕДИР

эртиккээ көрүдөлөринин түн-нелин комсомолдун 30 чыл оюнга тураскааткан райком-нун байырыг пленумунун киржикчилеринге көргүскөн. Тематиктиг кижилер, ужура-жышкынаар, диспуттар, библиотекалар, клубтар бүр-үдө болуп турарын изетке-ли чугаалаан.

Эртен айларда районнун култура одагаларына 257 лекция домчуттуган. 107 концерт көрүстүгөн. Бот-тичкылар урай чүдэ элөө, репертеңгй бөдү берген. Ыр-бан суурда көдө клубтун эр-гелечкии В. И. Скотковтун инициативасы-биле мында аду-рут хожугу бөлүк тургусту-ган, херекселдер четчелет-тинген. Ий, Азас, Тоора-Хем суурларынн хорлары ий-чү-үнөр-биле мрдап турар апар-ган. Шип бөлүмнери бо чы-лын алаан каш шилерин ажалдап кылгаш, көрүктүр-гө бараалтаканнар. Оң иш-тинде «Кожалар» деп шипин Ий 8 чыл шолочынын баш-кылары профессионал артис-терден тудак чок көргүскөн.

Бот-тичкылар урай чүдө көдө инициативаны идеп-көйгү киркип турарын чө-вүдө хураалга демгелден. Ий 8 чыл шолочынын башкыы К. Д. Кара-Сад, Азас ортумак шолочыны директору К. М. Торку, «Совет Тыва» колхоз-та Ч. Бузураш, Тоора-Хем-ден Самосенко, Баканова, Уколова, Ырбандан Мельни-чек болгаш өскөдөргө-дээ эки деп демгелден.

Култура албан чөйрөсүн массанын дымталыгынын төвү болдулар дээш чүткү-дүн аялык тускай эртемчил-дер В. Лопатина, В. Карага-дина, В. Каверина олар көр-гүзүп турар.

Култура одагаларынн ажалында четчелестерин ду-гайын чөвүдө хураалга са-наа берген эштер баа чуга-лаан. Сметыг-Хем көдө клуб (эргелечкии турган Д. Кош) бүдүн чыл иштинде ына-де концерт көргүскөн. Лешня, беседа, диспуттар, ужура-жышкынаарын Азас көдө клубу багай организастан кел-ген. Чөгүм-на ол клубтун ажалынн четчелестерин ук суурда чурттакчыларын ара-зында арага-дарылаар, чөгүм-соода кылдыр, хары-даа амы-тыннында чөдөр чоруктар ба-рын санал берген эштер чуга-лаан турганнар.

— Он ай ажалдан тур мен. Бо үеин дүргүзүндө фабрика-заводтарга чеже-даа мате-риалдыг үдүдериң бүдүрүп каанан, а бис бөлүмнери тур-густу алыр дээш чаштынымас. Ажалдар, комсомолчулар урай чүдө кирешесин боор-дур—деп, Тоора-Хем култура бажынынн директору эш Ерлина шүтүмчүлөөн.

— Бөгүмү кылган анал-ипастен култура ажалдак-чылары чөгүрү түнөлдө кы-лып, шолочалар, кинофикация чөри, хой-ияти организацис-лары-биле сырыг харылаа-дыг ажалдаар боор дээренте бүдүрүл улуг. Култура ода-галары бо хүнерде багай

ажылдап турары эштерин санал-шүтүмчүлөдөн ил-ден-дир. Оларнын ажалын сөдир, урай чүдүнн маса-лыг чорун беддеринин бү-гү-дө арталары бисте бар. Ам чаа чылдан ыдыг районун урай чүдэ декададын респу-блика ийисылаанын эрттир-ген турар болгаш бис. Орта шипынн белетерин чөри-чө-те бот-тичкылар урай чүдө дүргөй чорудар улуг сорга-га мурунгулаа туруп турар—деп, партиянын Току райко-муун секретары эш Затай-нов чугаалаан.

Библиотекаларынн ажалы-да четчелестерин дугайында, номчукчулар-биле ажалдыг ажалдарын чөвүдө хураалга эштер Скобева, И. А. Дорфе-ев, И. Д. Селин олар санал-дааннар. Библиотекаларынн ном фондуу эээш, Ырбан библиотеканында, Салдаа чаа тургустунал уруулар библиотеканында стол, сая-дай чок, Сметыг-Хем, Тоора-Хем көдө Советтер, Ырбанды мынн белетер чөри ол чөдөр-ин хандыбайл турарын чөвү-дө хураалга чөгүтү шүтүмчү-лөп турганнар.

Бот-тичкылар урай чүдө район төвүндө чамдыг орга-низациялар, чижээ, Тоора-Хем ортумак шолочыны баш-кылары, район эмгектегиниң ажалдакчылары, киришпей турарын четтес деп демгел-дөөн.

Чөвүдө хураалдыг киржик-чилери районнун бот-тичкы-лар урай чүдө улам күш-төдөрлеринин, ому массалыг бөлүдөрүнн хемчелерин дугурап чугаалаан.

О. НАМЧЫЛАК,
«Шыңна» штаттан-
дашкар юрр.

ГРИПП — КАРА САГЫШТЫГ ААРЫГ

ЭМЧИНИН СУМЕЗИ

Грипп — туюлуга чедир тилеттинген аарыгларынн бирээси. Ол онза калбаа-биле негетер берип, хей чурттар-га тарай бөр чылдар база тур-ар. Аас-кежи болуп, грипптин ыдыг массалыг хамчы-тары хааа болтулар, ыччал-даа чамдык чурттарга оң чө-дө улуг негетерешинин 2—3 чыл сөмүндө-дө болу-лай бөр. СССР-те ол 1962, 1965 болгаш 1967 чылдарда болтулар. Амгы үдө грипп негетерешинин чөвүдө улуг үнериниң ажалы бол-луп турар. Муруну-Барыш Азиянын алаан каш чурттар-гында грипптиң өскөдөргө бер-ген А, деп вирустун өскүт-көн оон хамчы болуп эр-кен.

Грипп аарыг чонунун па-дымын, чурттуң экономика-зынга улуг хоранын чедирп, бүдүрүлелерин, иниципал транспортун, өөрөдөгө чө-дөрүн болгаш уруулар ал-бан чөйрөсүнн таарымчалыг ажалдарында моондатыг кы-

лып турар дээрин каттап-чугаалаар-даа чү боор.

Чүрө-дамыр аарыглары-биле болгаш өскө-дөа хочуу аарыглар-биле хочуурааннар-нын салпын дыка көвүдөтүп турар нарындалашкынаар-биле база грипп холбаштыг. Хей халдырыг аарыгларынн демгелдери-биле холбашкы ол аарыг улуг халдыралдыг. Билдирмес, чөмүлүнн кыска-оюн халдырыгта алыскаа үеинн кыскаа база грипп өскүдүкчелеринин үргүчү өскөдөр турары гриппке удуз демгелди узуу-биле на-рымдалды турар. Ону «тар-пи» деп адагылаар, ол болза, буртуну грек дылдан очулду-рарга, «хоралыг, өскөдөргө чараш чүв» дээн ол-дур. Грипптин вирустары чөдө чагыс аай эвес, оларнын кал-бак билдирг ийи хөвиря дө-мөй байдалдыг аарыг болуп негетерер. Ынчаарга А бол-тун вирустары өскүткен грипптен араан кичи В ви-рус өскөдөр грипптен база

аарыг бөр болгаш дедир ба-за болтулар. Оң-биле калы ол вирустар боттары үргүчү өскөдөр турар, ол ылангыя А вируска хамаарыкан.

Кичилеринн хей негиз грипп-биле аажок аарымчал болтулар, оң калбаа-биле, дүргө-биле негетер бер-ринн кол чыдагыны харым ол-дур. Ынчаарга камгала-дыг хемчелер чүдэ Бирин, Билдирмес, чөмүлүнн кыскаа-оюн халдырыгта алыскаа үеинн кыскаа база грипп өскүдүкчелеринин үргүчү өскөдөр турары гриппке удуз демгелди узуу-биле на-рымдалды турар. Ону «тар-пи» деп адагылаар, ол болза, буртуну грек дылдан очулду-рарга, «хоралыг, өскөдөргө чараш чүв» дээн ол-дур. Грипптин вирустары чөдө чагыс аай эвес, оларнын кал-бак билдирг ийи хөвиря дө-мөй байдалдыг аарыг болуп негетерер. Ынчаарга А бол-тун вирустары өскүткен грипптен араан кичи В ви-рус өскөдөр грипптен база

турар. Эки аажары, шын чө-мөнир бааа улуг унар-дуу-ла-дыг.

Улетпүр бүдүрүлелериниң пестеринге ажалчынарынн соонка аламытарын болдурбас байдалды даштыны-биле тур-гузар херек. Оң-биле калы оон дедир талаанын бааа кы-рап болбас, тодартылаарга бажыг иштин үргүчү, өй-өй-лөп агаарадып турарын ол-талаан болбас. Эки аажар-дын турары—профилактика-нын боттук хемчелериниң бө-рөөн-дир.

Гриппке удуз ам бар тур-ар эмир чамдык тала-биле четте сайгыннай эвес-даа бол, олар медипинарын чө-дө болуп хөвөз артар. Дирит, кокалтыг каан вакцина-биле сиккырткылар чөдө боттук бол-ган ову пий ам оон-даа хей сиккырткыларынн грипптен аарымын ол эвээжиде «ту-рар. Илгит сиккырткы чорук-ту массалык-биле чөдүрүп турган, сөөдөдө чыл сайы-даа база кытап сиккырткы хө-мчелерин алганда, грипптен аарымын дым эвээжиде бо-ду. Сиккырткы каан вакци-нада грипп чик эртер.

Грипптен арааннарын ам-нарынн, оон профилактика-зынн талаанын чөдө чүткүлдүг шипчилде ажалдарын бистин чуртта база даштыкыда чө-дүрүп турар. Грипп ааруу-нун мөзүдүн, оон өскөдөрлөп бол-гаш мөзүдүн салгаар байла-кын улам ынай өөрөнүп кө-өрүнө хей шипчилелеринн күженишкенин уластаннар. Вакциналарын чаа хөвире-рин, оон иштинде бичин уру-ларга хамаарышкан вакцин-аларын тымыккан турар.

Гриппке удуз демгелдери конугт харын, харын на-мал болулай, ол халдыралдыг аарыгтын массалыг негет-ерешиниң чалдыр төдөдө, камгаладыг бүтү чөдөрлө-ри ажалдан хөдөрлөргө улам чу-гула болуп турар-дыр.

М. СОКОЛОВ,
профессор.

Спартакиада эгелээн

© КЫЗЫЛДЫН көдө ажал-агыг техникумунун эгел-лөгү XV спартакиада спартакиадазын эртен улуг хүдө бай-рөлдөй байдалга аялтынган.

Эттиг, чараш спортчу хөп дээш көрүдөлөни түнөлдөй үн-дүргөн. Механикалыг салбырынн үшкү куруурун оодлар, бухгалтерия салбырынн үшкү куруурун урууларын бирги чөдөрлөп алгылаан. Ветеринария салбырынн ийги куруу-ауун уруулар багай эвес спортчу хөттиг болгаш, ийги чөри эээш.

В. ДОНГАК.

Редактор К. К. КУДАЯН.

ДЕКАБРЬ 4-ТЕ

«НАВЫРАЛ»: «Малыкынага болган күдө» 10, 2, «Оска» 12, 4, 5, 5, 7, 30, 9, 45 шактарда.
«ЕНИСЕЙ»: «Музыканын отурутулар» 9, 60, 1, 30. «Алдин омы» 11, 25, 3, 15, 5, 10, 7, 05, 9, 20 шактарда.
«КАА-ХЕМА»: «Белаяның кырылда чангы» 3, 4, 15, 6, 30.
«Күштүг тура-сорукутулар» (1-ги, 2-ги сериялары) 8, 15 шактарда.
«ВОСТОК»: «Удук негээр маргылдаа» 3, «Резидентиниң чазы» (1-ги, 2-ги сериялары) 4, 30, 7, 30 шактарда.

СЭКП-ниң Каа-Хем райкосу болгаш Эралиниң райкүс-косу Советтер ажалынн ыр чылдарда ажалдап чоран хо-чун колхозчу

Араптан Бажылыныч БИЖЭ-ХӨӨВҮН хөдөртен мөңгө-биле холбаштын, оон уруу СЭКП Каа-Хем райкомунун хөдөрлөп өртүгүндө ажал-чорудар кылды-нын эргелечкии С. Б. Маадыг болгаш төрөдөлөргө хамы-кажымдалын алдырелай тур.

Оларны кажан-даа утпас

Хөндөрей суурун Ленин аттыг кууду-чуу кууду бажы оураарга дегем чараш школа бар. Оң чанында ногаан шипилер, чодураалар, долааналар каастап шипкөн огулаштын долаандыр херимнен каан. Кы-рында кызыл бөс адырдыг бөдүн турас-каалды оон ортузунда тургустан. Ону долаандыр кыш, чай чок чөкөтөр чыдар.

Бо тураскаал Хөндөргөйнин улуг, биче чонунга эртин болгаш чок. Оң бир та-лаада адын ужурут-биле: «Бистин чангыс чөр чурттуздарымыс. Ада-чуртун Улуг дайыннга баргаш маалдырмы-биле алыг улуг белгеленилдер Сат Бүрөкөй, Куулар Довчут, лейтенант Сарылар Кан-чыр-оол оларга мөңгө алдыр!» деп бич-жип каан.

Чоон-Хемчик район.

О. ХЕВЕК-ООЛ.

Эм суг... кармакта

Боржон деп, минералдыг сугалаа эм сугу кармакка «ап чоруп» болур. Грузиянын эргемнер академиязынын кор-респондент кежиңуку Дмит-рий Эрстисин биле инженер-геолог Шота Куаулашвили олар «боржонну» кургаг чүдө кылдыр туудурууларын. Бир шил ишти эм сугу алыр диле, азгыс сугаа ийи таб-летканы эвээдирерге-де чет-чир.

Курадыл каан «боржон»

Ю. ГОЛЬДМАН.

ДЫННАДЫГ

Каа-Хем районун улус су-дунун шипчилелеринин согу-да 1968 чылдыг декабрь 1-де болган. Улус судунун шипче-ликтериниң кандидатына Надежда Васильева Лешинскаяны бү-рүткөзүп турган. Бүгү сопу-ку-данын 98,3 хуузу согу-даа киришкен болгаш улус судунун шипчилелериниң кан-дидат ам Надежда Васильева Лешинская дээш берген бады-лаашкын 99,2 хуу болган.

С. БАДАА.

КАЖАННЫН АДРЕЗИ

Кызыл, Шетиники—Кравченко кузгучуу, бажы, № 3 ТЕЛЕФОННАР: Редакторун 24-63, редакторунн ораалчыларынн болгаш провагала-кылынын 35-24, харысалагыг секретарынн 23-35, партиял амырал калдынын 23-54, култура калдынын 37-13, көдө ажал-агыг калдынын 21-47, улетпүр калдынын 22-64, чаага база совет тургусту калдынын 21-27, информация калдынын 20-60, бухгалтериянн 31-75, корректорунн 27-41. Соаун келбей баргаш 32-75 телефонго болгар.

Тыва АССР-инн Министрлер Чөвүдөлиниң чанында парзала эргелелинн типографиязы (Кызыл, Шетиники — Кравченко кузгучуу, 1).

Солун неделяда алды катап үнөр

ТС—01322.